

Otázka: Sociologie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Zdeňka

Sociologie

lat. societas=společnost; logos=věda

Sociologie je věda o společnosti. Sociologie zkoumá společnost jako celek (celkový obraz společnosti), jeho vývoj, strukturu a jeho zákonitosti. Zabývá se soc. vztahy a soc. jevy, na rozdíl od ostatních společenských věd, které zkoumají pouze jeden aspekt společnosti. Jejím předmětem je společnost a její struktura.

Sociologie souvisí s:

- filozofií – mají spol. orientaci na člověka
- historií – celé společenské dění probíhá v historii
- ekonomii – ekonom. život je podstatnou složkou společ. života
- psychologii – psychika jedince je ovlivňována soc. faktory

- antropologií – kultura a společ. instituce
- politologie – problematika moci
- ekologií – ekolog. problémy jsou zásadní spol. problémy

Dějiny:

1. Do 19. stol. součást filozofie, poté samostatná věda= protosociologie
2. pol. 19. stol. – pozitivismus

- **Auguste Comte** – franc. filozof, sociolog, dal tomuto oboru název

původně ji nazval sociální fyzikou a dělil ji na sociální statiku a sociální dynamiku

- sociální statika – zkoumá řád společnosti a snaží se o jeho udržení, jevy a vztahy v daném okamžiku
- sociální dynamika – zkoumá vývoj společnosti

- období klasických teorií
- snaha popsat společnost na základě jednoho principu
- na vznik sociologie měla vliv průmyslová revoluce a urbanizace (=přechod do měst) – změna soc. struktury, vztahů v rodině, apod

Herbert Spencer – anglie – teorie evoluce – chápe společnost jako organismus, který se postupně vyvíjí – sociální Darwinismus

3. další sociologové 2. pol. 19. stol – 20. stol.

- Karl Marx – ekonom, sociolog, pomocník Engels, vytvořil teorii třídního boje
 - *Na světě existují jenom dvě třídy lidí, kteří stojí proti sobě a neustále se střetávají* (otrok/pán, feudál/poddaný)

- Emile Durkheim – fr. sociolog, teorie dělby práce – věda o sociálních faktech
 - sociální fakta jsou nezávislá na psychice člověka, které psychiku formují a ovlivňují náš každodenní život. = Sociologický realismus
 - studiem sociálních faktů se můžeme přiblížit k přírodním vědám
 - zkoumání sebevražd a náboženství
 - anomie – nomos=řád, stav společnosti, kdy přestávají platit jasně formulované normy a hodnoty – popis stavu moderní společnosti

- Max Weber – něm. sociolog a ekonom
 - věda o sociálním jednání – když porozumíme smyslu a významu jednání člověka, tak porozumíme i sociální realitě
 - problematika moci, politiky

V české republice se sociologií zabýval **T. G. Masaryk** – sebevražda, **Jan Keller**, **Beneš**

Usa - **Lester Frank Ward**, **Dubois**, **Addams**

20.stol. - T. Parsons, R. K. Merton – funkcionalistický přístup

1. Coser, R. Dahrendorf, R. Collins – konfliktuální přístup
2. H. Mead, E. Goffman, P. L. Berger – interpretativní přístup

Kvantitativní výzkum sociologie

- Testování pravdivosti nebo nepravdivosti dopředu vytvořených hypotéz na velkém počtu tázaných
- např. hypotéza říká, že se zvyšujícím vzděláním klesá rozvodovost - 2 proměnné - rodinný stav člověka a vzdělání - rozdáme tázaným dotazník a poté sledujeme pravdivost nebo nepravdivost
- Metody výzkumu:
 - přímé pozorování - vnímání vybraných jevů, vše zaznamenávané
 - rozhovor- přímý s dotazovaným
 - dotazník - odpovědi na otázky v tištěném formuláři
 - analýza dokumentů - dokumentů nevytvořených za účelem výzkumu

Kvalitativní výzkum vývoje

- hledání motivů, které stojí za jednání jedinců a skupin, hledání významů, které lidé přisuzují okolním věcem a událostem, jak chápou určitou situaci
- na základě dlouhého rozhovoru se ukazují významy, které lidé událostem přisuzují - odpověď je omezená na určitou skupinu lidí
- nepoužívají se statistické metody
- Metody výzkumu:
 - zúčastněné pozorování - výzkumník se podílí na každodenním životě lidí
 - analýza osobních dokumentů - výpověď dotázaného, nebo úvaha o určité události, o životě apod. (autobiografie, deníky, dopisy,...)
 - nestandardizovaný rozhovor - rozhovor mezi dotázaným a tazatelem s velmi obecným plánem tématu

Socializace

Socializace je proces, který probíhá především v prvních letech dětství a jde o osvojování a

poznání kulturních norem a hodnot. Probíhá během celého života.

Jeho cílem je zespolečnit člověka tak, aby byl schopen vycházet s druhými lidmi, aby mohl existovat ve společnosti. Socializovaný člověk by se měl chovat v soukromí úplně stejně, jako na veřejnosti.

Velkou váhu mají v socializaci nejbližší příbuzní – **primární skupina** – vštěpují dítěti základy. Tato skupina lidí je s dítětem poměrně dlouhou dobu.

Sekundární skupina – lidé, které neznáme příliš důvěrně a udržujeme s nimi formální vztahy, členství ve skupině. Např. pracovní skupiny, politické strany, etnické skupiny,...

Rodina

Rodina má v socializaci nejvýznamnější roli. Je s dítětem dlouhou dobu, vedou je, učí je základním návykům, pravidlům chování.

Podle výzkumů rodiče s vyšším socioekonomickým postavením vedou děti k individualitě, originalitě a rodiče s nižším socioekonomickým postavením k dodržování společenského řádu i za cenu, že bude potlačena jejich individualita.

Rodina je skupina jedinců mezi nimiž existují příbuzenské vztahy a citové vazby. Rodina je

- ekonomickou jednotkou – společně užívaný majetek
- výchovnou jednotkou

Rodina:

- úplná (otec, matka, děti) a neúplná (jeden z rodičů chybí)

- patriarchální, matriarchální a rovnostářská
- nukleární (rodiče, děti) a širší (příbuzenstvo)
- orientační (jedinec se v ní narodil) a prokreační (nová rodina kde je narozený už rodičem)

Vrstevnická skupina

- v současné společnosti považována za konkurenta rodiny, v procesu socializace.
- skupina kamarádů, kteří mohou mít odlišný názor než dítě. Na dítěti je, aby se rozhodlo, jestli se zachovat tak, jak ho vychovali rodiče, nebo jak by se zachovali kamarádi a s kým se dostaneou kvůli tomu do rozporu

Další zprostředkovatelé socializace

- Masmédia – televize, noviny, rádio, internet – hromadné sdělovací prostředky
- škola
- církev

Sociální struktura

Sociální role

- soubor očekávaného chování jedince, odráží jeho postavení ve společnosti, je to to, co se od něj očekává
- Sociální role ženy – matka, sestra, manželka, sekretářka, cvičitelka aerobiku,...
- sociální role
 - skupinové, individuální, nucené, volitelné, krátkodobé, dlouhodobé,...

Sociální pozice (status)

- je to hodnota postavení, kterou člověk zaujímá v nějakém sociálním útvaru. Toto postavení má určitou hodnotu a je svázáno s výkonem určité role.
- sociální pozice je obvykle vymezená postavením člověka v zaměstnání - lékaři, právníci, učitelé,...
- Sociální role je chování plynoucí z dané sociální pozice. Chováme se tak, jak se od nás očekává, druzí na to mají pozitivní pohled
- když je někdo ředitel firmy, tak toto postavení není svázáno s vynášením odpadků a vaření kávy. V soukromí ale hraje roli otce, manžela a od něj je toto očekáváno

Sociální stratifikace

- sociální rozvrstvení - různé typy strukturování společnosti
- základem stratifikace je nerovnost :
 - nerovnost - věk, vzdělání, příjem, náboženství, národnost, ekonomické a sociální postavení.
- Na základě nerovnosti v něčem má pak někdo lepší sociální postavení
- Stratifikace:
 - vertikální - nerovné rozdělení dané např. ekonom. kapitálem - majetek, vzdělání, profese
 - horizontální - rozdělení dané - např. místem bydliště - věk, pohlaví
- Stratifikační systémy:
 - otrokářský - svobodní, nevolníci
 - kasty - kasty, do kterých se rodíme, a nelze přejít do jiné
 - stavovský systém - středověká společnost - najdeme zde stavy, ale také právo, které reguluje společenský život, lze přestoupit do jiného, např. povýšením do šlechtického stavu, nerovnost v tradiční společnosti. Stavy - skupina lidí s privilegií
 - třídní systém - třídy vymezené vlastnictvím výrobních prostředků, nebo

postavení na trhu práce, ve třídách lze přestupovat

Společnost – je obecné označení pro skupiny lidí. Lidé mají kulturu, kterou se buďto odlišují nebo ji sdílejí

Sociální mobilita je přesun z jedné společenské vrstvy do jiné.

- sociální mobilita
 - vertikální:
 - vzestupná – do vyšší spol. vrstvy
 - sestupná – do nižší spol. vrstvy
 - horizontální (územní přemísťování, profesní změna – bez změny sociální vrstvy)

- sociální mobilita
 - intergenerační mobilita – přesun mezi generacemi – děti získají lepší/horší soc. postavení než rodiče
 - intragenerační mobilita – přesun v jedné generaci – na konci života lidé mají lepší/horší postavení, jak na jeho začátku

Sociální vrstva

Sociální vrstva je skupina lidí odlišující se životním stylem, socioekonomických postavením nebo rozsahu moci.

Sociální vrstvy:

- vyšší (elita) - zámožní lidé, aristokraté, vlastní nebo ovládají výrobní prostředky
- vyšší střední - odborníci
- nižší střední - úředníci
- vyšší dělnická - odborná manuální práce
- nižší dělnická - neodborná manuální práce
- underclass - vyloučení z trhu práce a stratifikačního systému

V ČR většina populace mezi střední a dělnickou vrstvou

Sociální třída

Sociální třída odkazuje k typu zaměstnání, které vykonávají - podle způsobu obživy a postavení na trhu práce.

Sociální útvary

- jsou skupiny lidí a vztahy mezi nimi, v nichž lidé kolektivně organizují své institucionální činnosti (tyto činnosti nevymysleli, ale děláme je proto, že přispívají k chodu společnosti - vycházení a žití s ostatními)
 - Např. v rámci rodiny se člověk chová jako otec - toto chování nevymyslel, ale přispívá k dobrému chodu domácnosti, proto se tak chová = institucionální chování
1. Sociální agregát - skupina osob, které k sobě mají fyzicky nebo geograficky blízko, ale nenajdeme mezi nimi vztah, neovlivňují se navzájem (např. vysokoškolští studenti na přednášce, lidé žijící v jednom místě bydliště)
 2. Sociální dav - je to náhodné nebo úmyslné dočasné setkání většího počtu lidí na stejném místě za nějakým účelem, něco ty lidi spojuje. V davu lidé ztrácí individualitu

dav:

- sociálně strukturovaný – divadelní publikum
 - náhodný – okolo nějaké mimořádné události
 - nezákonný – demonstrace
3. komunita – skupina lidí spojující určitý zájem na určitém prostoru – spolky, občanská sdružení, společenský klub, firma,...
4. hnutí – snaží se o prosazení zájmu nebo cíle kolektivní akcí

Sociální skupiny

Sociální skupina je obvykle 3 a více osob, mezi nimiž jsou vzájemné vztahy, spojuje je společný cíl, vlastnost, funkce,...

Sociální skupiny dělíme podle:

- velikosti
 - malé – lidé se v něm navzájem znají, vztahy nejsou řízené formálními pravidly
 - velké – lidé o sobě vědí, ale neznají se blíže. Formální vztahy, podřízené obecným společenským pravidlům, sociální distance – sociální vzdálenost, objevují se předsudky, menší blízkost
 - stability
 - stejnorodosti
 - soudržnosti
 - cíle a zaměřenosti
-
- formální a neformální

- formální - řídí se podle funkce nadřízenosti, podřízenosti
- neformální - neřeší se vztah nadřízenosti a podřízenosti
- primární a sekundární
 - primární - tvoří blízcí lidé - rodina,...
 - sekundární - neznáme je příliš důvěrně - pracovní skupiny,...

Etnocentrismus - přesvědčení, že moje kultura je nadřazená ostatním - netolerance

X

Tolerance - snášenlivost, strpění, respektování ostatních kultur

Rasismus - netolerance k národnostním menšinám - nadřazenost rasy nad jinou na základě vnějších, fyzických znaků

Globalizace - zintenzivnění sociálních celosvětových vztahů, které propojují vzdálené lokality

Globalizace může být v ekonomice, kultuře, obchodu,...

Kultura jsou způsoby vnímání a jednání, které si lidé jako členové společnosti osvojili a které jsou pozorovatelné v jejich každodenním chování a jednání - způsob života a umožňuje přetrvat lidem z jedné generace na druhou.

Kultura je to, co se člověk musí naučit, aby se stal platným členem ve společnosti. Většinou se ji učí od starších (rodičů). Čím je spojován a čím odlišován od jiných. Kultura je výsledek lidské tvořivé činnosti. Kultura se dá změnit, přizpůsobit.

Prvky kultury:

- Vědění a znalosti - poznávací (kognitivní) stránka kultury, které odlišují reálné od nereálného. Mají každodenní a odbornou povahu. Každodenní znalosti nám říkají, co věci a události z našeho okolí znamenají, a jak se máme v běžném životě chovat=etiketa,...
- Normy a hodnoty - normativní stránka kultury - idee a standardy, na nichž se lidé žijící v jedné společnosti shodují. Vymezují lidské chování, říkají, co je přípustné a co ne. Normou je to, jak se chová většina.
- Materiální statky - materiální stránka kultury - artefakty a symboly
 - artefakty - předměty charakteristické pro určitou kulturu
 - symboly - objekty se specifickým kulturním významem
- Jazyk - symbolická komunikace v kultuře - prostředek dorozumívání a vnímání, nástroj přenosu myšlenek a vyjádření osobní zkušenosti

Subkultura - specifická podskupina kultury, odlišuje se od ostatních určitými znaky (názorem, věkem, ...)

Např. subkultura EMO, Hippies, Punk, Skinheads,...

Funkce kultury:

1. rekreační - zábava, odreagování
 1. umění
 2. masová kultura
2. akumulativní - kulturní dědictví
3. socializační - poznávání okolního světa, poznávání norem, pravidel, umožňuje jedinci začleňování

Zdroje:

<http://zsv-maturita.blogspot.cz/>

<http://sociologie.czweb.org/>

http://studentka.sms.cz/index.php?P_id_kategorie=7630&P_soubor=%2Fstudent%2Findex.php%3Fakce%3Dprehled%26subakce%3D1%26cat%3D21%26ptyp%3D%26typ%3D